

ПРО ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДІВ Ф. В. РАЙФФАЙЗЕНА В КООПЕРАТИВНОМУ КРЕДИТУВАННІ ГОСПОДАРСТВ СЕЛЯН І ФЕРМЕРІВ

Застосування на початку ХХІ ст. в українській практиці кооперативного кредитування досвіду кооперативів моделі Ф. В. Райффайзена дозволило кредитним спілкам відмовитись від застави, як основної форми забезпечення кредиту. Для багатьох дрібних сільськогосподарських товаровиробників, передусім фермерів (які «не мали що заставляти»), підписання групового договору про солідарну відповідальність (формування так званого позикового кола) стало чи не єдиною можливістю отримати кредити. Такий спосіб забезпечення, як правило, навіть скорочував ризики кредитної спілки щодо можливого неповернення коштів. Подібного не практикували комерційні банки. Згідно їхніх вимог єдиною надійною формою забезпечення «агрокредитів» була ліквідна застава, що мала значно перевищувати суму кредиту.

На жаль практика «позикових кіл» припинилась у період світової фінансово-економічної кризи, починаючи з 2008 р., через суттєві ускладнення на вітчизняному ринку фінансових послуг та економіці України в цілому. Крім того, в середовищі кредитних спілок, через відсутність ефективного державного регулювання, з'явилась значна кількість «псевдокредитних спілок» (прихованих фінансових пірамід), що дискредитували ідею фінансової взаємодопомоги населення. Викликаний ними «суспільний негатив» сформував негативне ставлення до кредитних спілок і серед представників органів державної влади. Більшість із них без будь-якого диференційованого підходу до оцінки їх діяльності вважають кредитні спілки, щонайменше, «проблемними організаціями». А на веб-сторінці Національного банку України (який з 1 липня 2020 року став регулятором небанківських фінансових установ), зокрема, досить прямолінійно зазначається, що «кредитні спілки належать до високо ризикових фінансових установ, оскільки вони залучають кошти громадян...» [1]. Така державна політика практично унеможливило діяльність справжніх кредитних спілок, що діють на основі класичних принципів кредитної кооперації. І як наслідок – попу-

лярні наприкінці 1990 – на початку 2000 років серед українських громадян організації фінансової самодопомоги, сьогодні опинилися на межі існування.

Останнє обумовлює необхідність пошуку шляхів вирішення проблеми кредитування дрібних сільськогосподарських товаровиробників, що в продовж тривалого часу залишається в Україні «хронічною». Однією з основних причин є тверде переконання українських комерційних банків у підвищеній ризиковості агровиробництва як сфери господарської діяльності. Це актуалізує необхідність глибокого вивчення набутого в продовж тривалого часу європейського кооперативного досвіду, зокрема підходів щодо залучення кредитно-фінансовою установою зовнішніх коштів для формування позикового капіталу, запропонованих Ф. В. Райффайзенем, що пройшли широку апробацію в різних країнах світу.

Застосування таких підходів, зокрема, солідарної відповідальності (формування «позикових кіл») для належного забезпечення залучених кредитним кооперативом зовнішніх коштів, вже мало місце в українській кооперативній практиці початку ХХ століття. Воно найбільш повно може практикуватись і сьогодні, при умові започаткування нової для сучасної України форми кредитного кооперативу – «кредитного товариства» (моделі Ф. В. Райффайзена).

Важливо, що така кредитно-фінансова установа може стати виключно сільським кооперативом, яким у недавньому минулому, через специфіку ощадно-позикової діяльності, не змогла стати кредитна спілка. Для сучасних малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників – приватних землевласників-селян та фермерів така модель може стати реальним інструментом до вирішення їхніх фінансових проблем. Хоч вона поки що відсутня в Україні, проте за умови формування відповідного законодавства може мати гарні перспективи розвитку.

Кредитне товариство після його реєстрації може розвиватись за таким «сценарієм» – передусім, отримати певну суму державних коштів та коштів з місцевого бюджету, на основі якої буде сформовано позиковий фонд. Такий пільговий кредит товариству може надаватись на 5–7 років (наприклад, під 4–6 % річних), і забезпечуватись шляхом формування «позикового кола», тобто солідарною відповідальністю всіх членів кредитного кооперативу (товариства). Умовою отримання таких коштів може бути наявність у кредитного товариства певної (визначе-

ної кредиторами) суми внесків членів товариства. З отриманих коштів кооператив зможе надавати своїм членам довготермінові кредити на 5–7 років, під нижчу, ніж у інших фінансових установах процентну ставку (рис. 1). Умовою з боку кредиторів може бути й спрямування позичених кооперативом коштів лише на розвиток господарств членів. За рахунок різниці між процентами, сплаченими членами-позичальниками та зовнішніми зобов'язаннями, кооператив зможе утримувати свою діяльність, і що особливо важливо – формувати резервний капітал. При цьому, з метою забезпечення ефективної роботи кредитного товариства, уповноважена державна установа здійснюватиме його методичний супровід і постійний моніторинг кредитного портфеля. В разі ліквідації кооперативу, резервний капітал буде спрямовуватись на розвиток кооперативної системи, або повертається до бюджету [2, с. 281].

Підсумовуючи вищезазначене, можна з упевненістю стверджувати, що запропонована модель сільського кредитного товариства, може стати для України ефективним джерелом кредитування малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників.

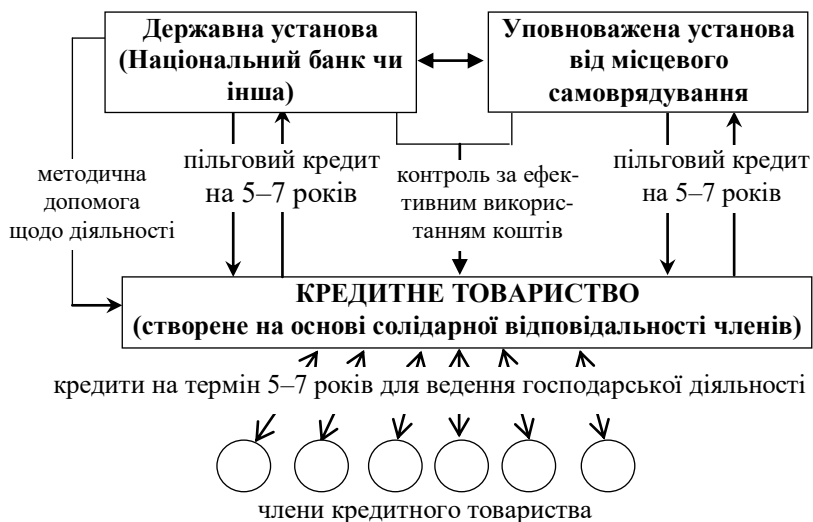

Рисунок 1 – Модель зовнішнього фінансування кредитного товариства на початковому етапі його діяльності